

roman, of crisisroman, of van bekeeringsroman, maar op ervaring. Hij schrijft over de boeren zonder dat de beschrijvingen de verbeelding van den lezer beoedelen; over de crisis zonder dat de oeconomische nood overheerscht; hij schrijft over het godsdienstig leven met verontwaardiging, maar zijn liefde voor deze menschen houdt hem tegen, allen in het donker te plaatsen. Daarom teekent de schrijver met welgevallen enkele karakters, die in dezen crisismood het bestuur aan God durven overlaten, en die weten welke verplichtingen deze daad hen oplegt. De moeilijkheden worden daardoor niet weggenomen, maar de zekerheid dat God ook in den nood is, en tot ons komt, geeft rust.

De schrijver wijst ons op personen als de vader van Sien: een sympathiek mensch, in wien de teerheid en de kinderlijkheid sterk afsteekt bij de mystiek-achtige menschen met hun Flakkeesche vroomheid. De ideële bedoeling van dit boek ligt m.i. verpersoonlijkt in dezen man, van wien Piet nog veel leeren kan.

Maar het is bij Piet als bij de meeste bekeerlingen: ze vergeten dat het groeien tijd eischt en dat men het opkomende koren schaadt, wanneer men den groei bevordert wil door er aan te trekken.

Dit boek is voortgekomen uit een geest die dit arme leven aandurft omdat de liefde in hem brandt.

Heemstede,

J. ALLON.

MUZIKALE KRONIEK

„Petrus Datheens Psalmen Davids“
(In Dr J. Pollmann's „Ons Eigen Volkslied“)

door Jan Zwart.

III.

Wie de eigenlijke aanleiding heeft gadeslagen die tot de aanneming van Datheens psalmoverzettingen den stoot heeft gegeven, ziet dra hoe eenvoudig en heelmaal niet intrigant zich alles heeft toegedragen.

Slaan we daartoe op de „Acta ofte Handelingen der Versameling der Nederlandsche kerken die onder 't Kruis sitten, en in, en buiten Nederland allen in verstroyt zijn, gehouden te Wesel den 3 November en vervolgens in den Jare 1568, dan treft ons als gevolg van het Apostolisch gebod dat alles in de Kerke ordentlijk en eerbaerlyc moet toegaan en niet alleen in de Leere, maar ook in deselve ordre, en Politie“, het volgende artikel en wel:

Art. XXXI.

„In de Kerkelijke gesangen sal men in alle Kerken van Nederlandt onderhouden de Psalmen van Datheens overgeset, op dat niet door verscheydenheit der oversettinge yets worde ingehrogt, of tusschen kome, dat minder bequaam is, en minder souden dienen tot stigtinge.“

Er moest natuurlijk regel gesteld worden op het gemeenschappelijk kerkgezag: niet alleen wat de „verscheydenheit der oversettinge“ betrof maar ook op de in gebruik zijnde zangwijzen. Voor zoover ze gereed waren, waren Utenhove's vertalingen voorzien van melodieën, deels genomen uit den Geneefschen bundel, deel gezet op weer andere zangwijzen dan die der Souterliedekens.

Scher overstelpend toch was in die dagen het gelal „Vooysen“, „stemmen“, waarop gedicht en gerijmd werd, in „Souterliedekens“, „Veelderhande gheestelike, schriftuerlike liederen“, „Denoot(e) ende profittelijke boecxken(s)“, „Refereynen“, „Leysen“, Psalmberijmingen.

Utenhove's verzamelingen van de laatste b.v., verwezen naar: „Op de Ouerlandsche wyse“, „op de Franchoise wyse“, „op een Poolse wyse“, „op de Duytsche wyse“.

Bij weer andere werd een melodie vijf tot zes keer soms, „oft op de wyse“ van telkens een andere mogelijk gesteld, zooals in „Den gheheelen Soudter des H. Propheten ende Conincks Davidt“ van het jaar 1567, een Nr.:

Op de wyse: Ach Godt wie sol icks gryffen an. Oft: Wa soll ich mich hin keren. Oft: Een amoureuus fiere gelaet. Oft: Ick hoorde een Meysken singen. Oft: Ryck Godt wie sal ickt elagen. (Geestelijke en Wereldlijke teksten door elkaar!)

Weer een ander Lied:

Op de wyse: Ewiger Vatter im Himmel. Oft op: Herizoch Ernst. Oft op: Ach vuser Vatter. Oft op: O Mensch bewein dein sunde grosz. Oft op: Hilff Herre Gott dein knecht. Oft op: de naevolgende melodye.

Dat allemaal ondervindt en meed men door den Geneefschen bundel uniform te stellen. Juist omdat ook deze was ontstaan uit de behoefte en de gedachte om van deze bijna chaotische verwarring af te komen en bovendien iets te creëren dat afweek van de gewone liedwijzen der alledaagsche conversatie- en vermaakmuziek: „Doch moet daer „neerstigh toeghesien werden“, zegt Calvijn in zijn „Voorrede van 1543, vertaald door Marnix van St. „Aldegonde, „dat de wyse ofte 't geluydt der ghe-

„sangen niet wildt noch lichtveerdigh sy: Maer dat „het een seecker gestadicheyt ende zedicheyt hebbe „(„een zekere ernsthaftigheyt ende maesteyt“ zegt „Datheen) „soo de heylighe Augustinus spreekt: „ende datter also eenen grooten onderscheyt sy „tusschen de musyke diemen over tafel ende in „den huysen ghebruyckt om de menschen te ver- „maecken, ende tusschen de Psalmen, die in de „kercke in de tegenwoordicheyt Godes ende syner „Engelen ghesongen werden.“

Vanzelf spreekt dat Datheen, die in alles wat de leer en het ceremoniële uitmaakte van Calvijn's kerk, op zijn voorbeeld wilde lijken, aan den drang en den dwang die op hem uitgeoefend blijkt te zijn, gehoor en gevolg gaf om in allerijl den daar in gebruik zijnden psalmbundel te berijmen, gezien de saamhoorigheid der Nederlandsche en Fransche Kerken, nog te lezen in Art. II der Acta der 5 Oct. 1571 te Emden gehouden Synode „over De Confessie der Nederlandsche en de Francoische te onderschrijven“ enz.

Niet onkundig zal ook Datheen geweest zijn van het feit, dat de Luthersche Dr Ambr. Lobwasser reeds in 1565, een jaar vóór Wesel, voor de Duitsch-Gereformeerden een overzetting der Marot-Bezasse Psalmen voltooid had, mitsdien ook op de Fransche melodieën.

En waarschijnlijk was aan Datheen ook niet ontgaan, de poging die van Luthersche zijde werd ondernomen in 1565 een overgezet gezangboek in de Nederlanden in te voeren, waarbij Dr J. W. Pont op blz. 57 in „Nieuwe Bijdragen tot kennis van de Geschiedenis van het Lutheranisme in de Nederlanden“ Dl. III schreef: „Dit jaar (1565) was toch het jaar, dat er tal van pogingen werden aangewend door den Prins van Oranje en anderen om alle Reformatorisch-gezinden den naam te doen aannemen van de Augsbursche Confessie, en zich één te doen voelen met de Duitsch-reformatorische strooming. Het „Bonsche“ gezangboek kon daartoe medewerken. Het deed dit niet. Want de pogingen van den Prins mislukten door den tegenzin der Gereformeerden.“

„...het is dus te begrijpen“ — aldus J. W. Enschede in zijn „Geschiedkundig overzicht van het Nederduitsch Hervormd Gezang“ aanhangsel van „Ons Kerkboek“ door H. H. Barger (1900) — „dat de in wording zijnde Kerk, zich vooral schoofde op Fransch-Zwitserisch voorbeeld. Er werd begrepen, dat de Souterliedekens, hoeveel dienst zij ook gedaan hadden tot voorbereiding eener nauwere aansluiting, geen nut meer konden doen, te minder daar de Fransch-Zwitsersche Kerk in het bezit was van een haar eigen psalmgezag. Eerst bij wijze van vliegende blaadjes verspreid, werd eerlang in 1566 buiten Londen door Merten Wendelen gedrukt een eerste volledige uitgave van Datheens Psalmberijmingen, gerijmd op dezelfde wijzen, waarvan de Geneefsche Kerk gebruik maakte.“

„...Dat ick“ (Datheen in de voorrede der editie 1567 bij Abel Clemence te Rouaan uitgekomen) „desen Psalter op deser wyse in dichte ghestelt hebbe, en is „niet gheschiet, om den arbeyt van andere, die daer „in haer beste ghedaen hebben te misprijzen, ofte om „mij eenighe Konst te beroemen, maer dewijle dat wij „met de Evang. Kercken in Vranckrick in der lere „ende ceremonien eendrachtich syn soo hebbe ick van „herten begheert dat wy in den sanc der Psalmen „hen oock mochten ghelyck zijn, die in die sprake „seer lievelick ende klaer overgesetst zijn de welke „ick so naghelocht hebbe, alst my moghelick ghe- „waest is, ende onse sprake heeft konnen lijden.“

Dat dichten „op die Francoysche melodieën“ sproot bij Datheen dus voort uit: „op dat alle menschen hier wt vernemen mogen, die eenicheyt die tusschen ons is in den Salichmaeckenden geloove“ een gedachte waarvoor Ds Jacob Revius in 1640 nog met kracht en klem opkwam toen hier en daar stemmen opgingen de melodieën der Psalmen te verminderen, „niet alleen omdat de wyse van onze Psalmen uytnemende goet, en niet te verbeteren zijn, maer ooc ten aensien van onse over-eenstemminge met de Gereformeerde Kercken van Vranckryc ende Duytslant, niet alleen in den Godsdienst, maer ooc in de maniere van singen, van de welke in dit laetste sonder dringende noot af te scheyden, myns bedunckens wat sorge-lyck soude syn“ en is dus volstrekt niet wat Dr Pijper in „Jan Utenhove“ op blz. 222 ten onrechte aanmerkt als „jalousie de métier“ iets wat poëten gemeen hebben, n.l. het werk van anderen te willen verbeteren, waarin „vooral Datheen zich hier op een zeer ongunstige wyse“ zou hebben doen kennen.

(Is het niet of Datheen om z'n hartelijk begeeren: „in den sanc der Psalmen“ met anderen „in den Salichmaeckenden geloove“ één te zijn in een nog veel stralender licht komt te staan? — nu we lezen, terwijl we bezig zijn de copie voor zijn rehabilitatie persklaar te maken, in het Zondagsblad van „De Standaard“ van 6 Juni '36 van den Hongaarschen Dr J. Sebestyen, schrijvend onder „Het Gezagboek der Hongaarsche Kerken“:

„De Psalmen worden op dezelfde wijzen gezongen als in Nederland. Voor een Hongaar, die in Nederland den eersten Zondag naar een Gereformeerde Kerk gaat, is het steeds een heerlijke verrassing de Psalmen te hooren zingen op dezelfde wijzen als men dat in Hongarije doet. Deze verheugeniswekkende ontdekking vervult de ziel met blijdschap; men zingt dadelijk mee en voelt zich onder zijn Nederlandsche geloofs-genooten dadelijk thuis.“)

En is het niet nóg beschamender voor allen hier in Nederland, die op Datheen gesmaald en afgegeven hebben en nog doen, gedrukt te zien staan in het in 1870 door Prof. Dr Chr. Joh. Riggenbach geschrevene in diens „Der Kirchengesang in Basel seit der Reformation“, op blz. 73? „Wie heimlich „muszten den Gast im fremden Lande die ver- „trauten Töne entgegenklingen. Auf der Allianz in „Amsterdam sangen wir zusammen holländisch, „englisch, französisch und deutsch auf dieselben „Melodien, und das Seltsame, wurde durch das „Ergreifende des Zusammenklings überwogen. „Schade dasz von diesem Band der Gemeinschaft „so wenig mehr übrig ist.“!

OPVOEDING EN ONDERWIS

Over de tucht.

Meer dan tot dusver werd ingezien, is het tuchtrecht van de school een kwestie van de ouders. Natuurlijk, zegt men, 't zijn immers de kinderen van die ouders. Waar zou de school ooit het recht vandaan kunnen halen, maar onafhankelijk over het tuchtrecht te beslissen? De ouders blijven verantwoordelijk en krijgen straks na de schooljaren de kinderen weer thuis, meer of minder geschikt voor hun verder leven.

Nu mag evenwel niet vergeten worden, dat de school het terrein is, waar de kinderen uit verschillende gezinnen elkaar ontmoeten. Daar oefenen ze invloed op elkander uit. En nu moet er voor gezorgd worden, dat die invloed ten goede werkt. De verkeerde invloeden moeten worden bestreden en zoo moet er een macht in de handen van den onderwijzer worden gelegd, die hem tot die taak in staat stelt. Daarom kan maar niet ieder ouder individueel zeggen, hoe het zal gebeuren op school. Zij zijn ook daar weer leden van een gemeenschap, waar op de belangen van allen moet worden gelet.

Daar zijn nog wel heel wat ouders mee in de war. Die meenen, dat zij aan den onderwijzer maar even hun verlangens kunnen te kennen geven en dat ze dan naar die order kunnen bediend. „Ik belieft geen huiswerk voor de kinderen, dat is me te veel gezeur“. „Schoolblijven is te lastig, je krijgt den regel van je gezin in de war“. „Mijn kinderen mogen niet worden geslagen, ik sla ze zelf ook niet.“

Ik geef zoo maar eens enkele uitingen, die men nu en dan kan beluisteren, waaruit ten duidelijkste blijkt, dat er in onze dagen nog menschen zijn, die niet in een geheel hun plaats kunnen vinden. En dat na een periode, waarin we gestreden hebben onder de leus: „De school aan de ouders“. Ik geloof, dat dit voor vele menschen een leus is gebleven. We hebben hier nu een puntje, waarin het duidelijk kan uitkomen, dat we ook begrijpen, wat het beteekent: „De school aan de ouders“. Dan komen de menschen niet aandragen met hun persoonlijke meningen en wenschen, om die zoo individueel aan de school op te leggen, maar dan doen ze hun best, om een en ander in te voegen in het geheel van een ordelijke samenleving in de school.

Dat zijn onderwerpen voor de ouderavonden, dat moeten zaken zijn, die op de vergaderingen van de schoolvereeniging moeten worden besproken en waarover men tot een conclusie moet komen. Dat is de ordelijke weg, waarlangs we door middel van de school mede kunnen werken aan de bestrijding van de tuchteloosheid der jeugd. Van verschillende kanten wordt reeds gevraagd om wettelijke regeling in dezen. Dat zal wel heel moeilijk zijn. Zoo gemakkelijk krijgen we dan een op zij schuiven van het recht der ouders. We moesten deze regeling eens niet van boven af krijgen, maar die moesten we van onderen op probeeren uit te werken: in onze schoolvergaderingen, op onze landelijke samenkomsten.

We voelen allen, dat er wat moet gebeuren. Belangen zijn hier aan de orde, waarbij school en gezin onmiddellijk zijn betrokken. Laat ik maar eens enkele vragen noemen:

Moeten de kinderen, die slecht gewerkt of slecht opgepast hebben, op vrije middagen terugkomen? Heeft de school het recht, dat te vragen en omgekeerd, hebben de ouders het recht, de kinderen dan thuis te houden?

Een ander punt: Kan de onderwijzer het kind tijdelijk als tuchtmaatregel verwijderen? Moet het schoolbestuur hierin ook gekend worden? Moeten de ouders dezen schadelijken maatregel maar zonder meer aanvaarden?

Nog wat: Mag een onderwijzer een kind in school straffen, om feiten, buiten de school, b.v. op den schoolweg bedreven? Moeten de ouders zich daar altijd maar bij neerleggen?

Wij gevoelen het wel, de vragen zijn hier vele. En de tijd roept om beantwoording daarvan. De kinderen zijn gedwongen, langer naar school te gaan dan vroeger, niet altijd ten genoegen van de ouders, wat niet zelden tot gevolg heeft, dat er een weerzin bij de kinderen ontstaat. En dat maakt

het schoolho-
een goede tu-
vele klachte
van de jeugd
niten en ons
we de zaak
pendentiebla
heeft de hee
rijke samenke
anderen geve
oderavonde
gingen met
on onze jeu
de samen
Gr.

PE

Over „Sela“
gereformeerden
as ik niet ee
vrijzinnig
gemeen Weekb

In elk geva
de uitvoering
in derhalve
uit den bijbel

Dezer dagen
mechuro van D
ang van den d
in die brochure
niment de prin
er tijden voor
g maht hij na
le practijk der
weezins was
adical verwer
in zulk een co
louting letterlij
adie van dit v
in verband m
andacht op ee
braut“ van i J
et in „De Roep
doop van Ro
mend. De eigen
anderd, heeft m
mie zich ooit in
open van wie
ten verleiden.
Toch is daarm
kapper ook op
stikel werd de
inkel geen and
rep zou willen
ante uitzonderi
de kerken.

En dan schrijft
„Toch is de
vsnede, om
atificatie.

Neen, ze vers
Immers er b
te belijdenis on
land tusschen
bleef.

Heider en ki
uiverheid van
angel) des Verbi
liar en besla
werj beleden, n
hrie van den D
dlet op genoegz

Verworpen ko
she kerk niet,
moeten beginnen
in is het, wat z
soo onvoorwaar

Hierdoor was
alzo een toesta
alzo de verwa
winden afsneed

Had toch eeni
der Roomschen
kan heel het ges
too aan dat der
zijn; zij zouden
van het zegel d
reformatie der z

der zelve in die
heden ongelijk,
trigen; kortom,
meest geestelijke

En toch, hoe
werde Kerk ool
heer hapart er
Hoo atark men
melusie kan, ne
nem zoo wensc
nagelijk ware.

Er is iets in,
men gemoed opkor
Dat besiet de re
war de moeilijk
Dat spraken E